

σήμην. Παραλείπω να ὀμιλήσω ἐνταῦθα περὶ τῆς φιλικῆς ὑποδοχῆς ἧς ἔτυχον εἰς Down καὶ περὶ τῆς εὐχαριστήσεως, ἣν ἠσθάνθη ἐπὶ τῇ οἰκίᾳ συνδιαλέξει μετὰ τοῦ κυρίου καὶ τῆς κυρίας Δάρβιν καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῶν Francis. Σημειῶ μόνον, ὅτι ὁ Δάρβιν ὁ ἐβδόμηκοντούτης ἦτο ζωηρότερος καὶ ἐφαίνετο εὐδαιμονέστερος ἢ πρὸ τεσσαράκοντα καὶ ἐνὸς ἔτους. Εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς λαμπροὺς καὶ ἔκφρασιν ἰλαρὰν, ἐνῶ ἐπὶ φωτογραφημάτων αὐτοῦ φαίνεται μᾶλλον ἢ κατασκευὴ τῆς κεφαλῆς δμοιάζουσα πρὸς τὴν φιλοσόφου τῆς ἀρχαιότητος. Ὁ λόγος τοῦ ἦτο ποικίλος, ἐλεύθερος, χαριεῖς, λόγος τελείου gentleman καὶ μοι ἀνέμνησε τοὺς σοφοὺς τῆς Ὁξφόρδης καὶ Κανταβριγίας. Τὸ ὕφος ἐν γένει ἦτο σύμφωνον πρὸς τὸ τῶν συγγραμμάτων του. Εἶνε σφραγὶς τῆς εἰλικρινείας ἐκείνης, ἣν ὁ κόσμος ὅλος ἀναγνωρίζει ὡς μίαν τῶν αἰτιῶν τῆς ἐπιτυχίας τοῦ Δάρβιν.

Οὐδὲν εὖρον ἔχνος περίξ τῆς οἰκίας τῶν παλαιῶν ἐργασιῶν τοῦ κυρίου. Μετεχειρίζετο οὗτος μέσα ἀπλούστατα. Ἐζήτησα τὸ ὑλοστάγιον, ἐν ᾧ ἐξετελέσθησαν τσαῦτα ὠραῖα πειράματα περὶ τῶν νοθογενῶν φυτῶν. Δὲν περιεῖχε πλέον ἢ κληῖμα ἀμπέλου. Ἐν μόνον πῆγμα μ' ἐξέπληξεν, ἂν καὶ δὲν εἶνε σπάνιον ἐν Ἀγγλίᾳ. Δαμάεις, ὕνοι καὶ ἄλλα οἰκόσιτα ζῆα ἐνέμοντο περίξ ἡμῶν μετὰ τῆς ἡσυχίας, ἧτις προϋποθέτει καλοὺς κυρίους καὶ ἡκουν φαεινὰς ὕλας τῶν κυνῶν, οἷτινες βεβαίως δὲν ἐκαιοποιούντο. Ἀληθῶς, ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν, ἡ ἱστορία τῶν μεταβολῶν τῶν ζῶων¹ ἐγεννήθη ἐνταῦθα καὶ αἱ παρατηρήσεις δέον νὰ ἐξακολουθήσωσι, διότι ὁ Δάρβιν δὲν εἶνε οὐδέποτε ἄεργος. Ἠγνόουν, ὅτι ἐπάτουν τὰς κατοικίας ἐκείνων τῶν ἐσάτων ὄντων, ἅτινα καλοῦνται σκώληκες τῆς γῆς, καὶ ἦσαν τὸ ἀντικείμενον τοῦ τελευταίου ἔργου τοῦ Δάρβιν.² ἐν ᾧ ἀπέδειξε καὶ αὐθις, ὅτι αἱ μικραὶ αἰτίαι παράγουσιν ἐν τέλει μεγάλα ἀποτελέσματα. Κατεγίνετο περὶ ταῦτα ὅλην τριακονταετηρίδα· ἐγὼ ὁμῶς τὸ ἠγνόουν.

Κατὰ τὴν εἰς τὴν οἰκίαν ἐπάνοδον ὁ Δάρβιν μοι ἐπέδειξε τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην του ἐν μεγάλῳ ἰσογείῳ δωματίῳ, ὅπερ ἐφωτιζετο ἀμφοτέρωθεν καὶ ἦτο τὰ μάλα ἐπιτήδειον φιλοσπούδῳ. Ἐκτὸς τῆς βιβλιοθήκης ὑπῆρχον ἐν αὐτῷ τράπεζα πρὸς γραφὴν καὶ ἑτέρα πρὸς τοποθέτησιν τῶν σκευῶν τῶν προσδιορισμένων διὰ τὰ πειράματα. Τὸ πρὸς παρατήρησιν τῆς διευθύνσεως τῶν ῥιζῶν ἦτο εἰσέτι ἐν ἐνεργείᾳ. Ὁ Δάρβιν μοι ἐχορήγησε πληροφορίας περὶ τοῦ προτελευταίου συγγραμμάτος του, ὅπερ τότε ἔτυποῦτο. Εἶχε δὲ

1. Ch. Darwin. The variation of animals and plants, 2 vol. London, 1868.

2. Ὅρα περικοπήν αὐτοῦ ἐν τῇ 'Εστία' ἔτ. Ζ' τόμ. Π', 318 τῆς 31 'Ιαν. 1882, σελ. 74. Ὁ βίος καὶ αἱ ἐργασίαι τῶν σκωλήκων (κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Καρόλου Darwin). Σημ. τ. μεταφρ.

τὴν καλωσύνην νὰ μοι ἐξηγήσῃ πῶς εἶχε πάντοτε ἐξ ἰδίας ἐπινοήσεως μεταχειρισθῆ διὰ τὰς σημειώσεις του ἀκριβῶς τὴν αὐτὴν μέθοδον τῶν κευωρισμένων δελτίων, ἣν ὁ πατήρ μου κ' ἐγὼ ἐξηκολουθήσαμεν καὶ περὶ τῆς ὁποίας ὀμίλησα ἐκτενῶς ἐν τῇ φυτογραφίᾳ μου. Ὁ γδοηκονταετῆς πειρὰ τοῦ πατρός μου καὶ ἐμοῦ μοι εἶχεν ἀποδείξει ἤδη τὴν ἀξίαν τῆς μεθόδου ταύτης· ἐπέσθη δὲ περὶ τούτου περισσότερον ἢ ποτὲ, ἀφοῦ ἔμαθον, ὅτι ὁ Δάρβιν τὴν ἐπενόησε καὶ αὐτός. Ἡ μέθοδος αὕτη παρέχει εἰς τὰς ἐργασίας μείζονα ἀκριβείαν, βοήθει τὴν μνήμην καὶ εἶνε ἐτῶν ὀλοκλήρων φειδῶ.

Ἐπεθύμουν νὰ ἶδω τοὺς πίνακας τῶν πειραμάτων, εἴτινες ὡς εἰκὸς πολλάκις δέον νὰ ἦνε πολὺπλοκοί, ἀλλ' αἱ ὄραι παρήλθον ὡς στιγμαὶ καὶ ἔπρεπε ν' ἀποχωρήσω. Πολυτίμους ἀναμνήσεις φυλάττω ἀπὸ τῆς συναντήσεως ταύτης καὶ συγκαταλέγω μετ' ἐκείνων ἅς ἔλαβον παρὰ τῶν Jussieu, Brongniart, Geoffroy Saint - Hilaire, Cuvier, Arago, Robert Brown, von Martius, sir William Hooker καὶ ἄλλων ἐπιφανῶν ἐπιστημόνων, πρὸς οὓς κατὰ τὸ μακρὸν τοῦ βίου στάδιον νύτύχησα νὰ συνδιαλέγωμαι συχνά.

Ο ΦΙΛΟΣ ΜΟΥ ΜΕΡΤΡΙΕ

Α'.

Ἦτό ποτε καιρὸς, ὅτε ἤμην ὑπάλληλος εἰς ἐν τῶν ὑπουργείων. Καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἀπὸ τῆς δεκάτης πρωῆς ὥρας μέχρι τῆς τετάρτης μετὰ μεσημβρίαν, ἤμην ὁ ἐκούσιος αἰχμαλωτος ἐνὸς ἐλευνοῦ τραπεζίου ἐστρωμένου διὰ κιτρινομένων χαρτονίων, ὅπου ἐπεκράτει βαρεῖα ὁσμὴ παλαιοχάρτων. Ἐκεῖ ἐπρογευματίζα, μὲ ὀλίγον τυρὸν καὶ μῆλα, τὰ ὁποῖα ἔψηνα εἰς τὴν θερμάστραν, ἀνεγίνωσκον μέχρι τῆς τελευταίας ἀγγελίας τὴν ἐφημερίδα, ἔκαμνα στίχους, οἷτινες ἦσαν προωρισμένοι νὰ μείνωσιν ἄγνωστοί, καὶ συγχρόνως ἐργαζόμεν καὶ εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ Κράτους, πρὸς τὴν σκοπὴν τοῦ νὰ ἐπισκέπτωμαι κατὰ τὸ τέλος ἐκάστου μηνὸς τὸ ταμεῖον καὶ νὰ λαμβάνω ἐκεῖθεν εὐτελεῖς μισθάριον, τὸ ὁποῖον μόλις μοι ἐπέτρεπε νὰ μὴ ἀποθνήσκω τῆς πείνης.

Ἐνθυμοῦμαι σήμερον ἕνα ἐκ τῶν συντρόφων τῆς αἰχμαλωσίας μου καὶ περὶ ἐκείνου θὰ ὀμιλήσω.

Ἐνομάζετο Ἀχιλλεὺς Μερτριά ἦτοι Φονεὺς, καὶ βεβαίως μὲ τὴν φοβερὰν του ὄψιν καὶ τὸ ὑψηλὸν του ἀνάστημα ἦτο ἀξίος τοῦ ὀνόματος. Ἦτο πελώριος, τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν χωρὶς ὄμως νὰ ἔχη πολὺ εὐρὺ τὸ στῆθος οὔτε τοὺς ὤμους, ἐνεδύετο δὲ ἕνα ἔτι μᾶλλον ἀναδείξῃ τὸ γιγάντειον σῶμά του πλατὺ καὶ βαρὺ φόρεμα, εὐρέα πανταλόνια ζωρῶν χρωμάτων, κοκκίνους λαι-

1. Alph. De Candolle, La Phytographie ou l'art de décrire les végétaux, 1 vol. in 8°. Paris, 1880. Σημ. τ. μεταφρ.

μυδέντας ὑπὸ ἀπέραντα περιτραχήλικα καὶ ἐφόρει καστόρινον πῖλον, τοῦ ὁποῖου τεράστιος ἦτο ὁ γυρός. Πλὴν δὲ τούτων εἶχε μὲν ἀφήσει τὴν γενειάδα ὄλην, εἶχε δὲ ἀπ' ἐναντίας κόψει τὴν κόμην οὕτως, ὥστε ὁμοίᾳζε πρὸς βούρτσαν ἢ κεφαλή του· μετ' ἀλαζονείας δὲ ἐπεδείκνυε τὸ τρίχωμα τῶν μεγάλων χειρῶν του.

Δι' ἐν καὶ μόνον πρᾶγμα ἐκαυχᾶτο ὁ Μερτριε — γλυκύτατος ἄλλως καὶ ἄριστος σύντροφος — διὰ τὴν ἀθλητικὴν του κοᾶσιν καὶ τοὺς ἐξόχους μυῶνάς του, διὰ τὴν ἔκτακτον τέλος πάντων δύναμίν του, ἧς, ἔλεγε, δὲν εἶχε κατορθώσει ἀκόμη οὐδ' αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ λάβῃ πλήρη καὶ ἐντελῆ γνῶσιν. Καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ἐξασκῆσει τῆς εἰρηνικωτάτης ὑπηρεσίας του, οὐδεμίαν κίνησιν ἔκαμνεν, ἢ ὁποία νὰ μὴ ἔχη σκοπὸν νὰ πείσῃ τοὺς θεατὰς περὶ τῆς ὑπερανθρώπου αὐτοῦ βῶμης. Ὅταν ἤθελε νὰ λάβῃ ἀπὸ τινος θυρίδος τῆς ἀρχιεπιθῆκης κἀνὲν χαρτόνιον φακέλλου, καὶ κενὸν ἀκόμη ἂν ἦτο, ἐβάδιζε πρὸς τὴν θυρίδα μὲ τὸ βραχίον καὶ συνεσταλμένον βᾶδισμα τῶν ἀχθοφόρων, ἤρπαζε στερεῶς τὸ χαρτόνιον μὲ τὴν συσπωμένην χειρὰ του καὶ μὲ τεταμένον τὸν βραχίονα τὸ ἔφερεν ἕως εἰς τὸ παρκαείμενον τραπέζιον κἀμνων συστροφῆν τῶν ὤμων καὶ συνοφρῶσιν ἀνταξίαν ἀληθῶς τοῦ Μίλωνος τοῦ Κροτωνιάτου. Τοσοῦτον δὲ εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τῆς μανίας ταύτης, ὥστε δὲν ἀνέπτυσσεν ὀλιγωτέραν δυνάμειον ἔντασιν καὶ ὅταν ἐπρόκειτο νὰ σηκώσει τὰ ἐλαφρότερα τῶν ἀντικειμένων, καὶ ὅτε ἡμέραν τινα ἐκράτει μὲ τὴν δεξιάν του χεῖρα τὸ καλᾶθιον εἰς τὸ ὁποῖον ἐροῖπτομεν τὰ ἄχρηστα χαρτίνα, τὸν εἶδον νὰ ἐκτείνῃ ὀριζοντίως τὸν ἀριστερὸν βραχίονα, ὡς διὰ νὰ φέρῃ ἰσορροπίαν πρὸς τὸ φοβερὸν βᾶρος τοῦ καλαθίου.

Ὁμολογῶ ὅτι τὸ βῶμαλέον ἐκεῖνο πᾶσμα μοι ἐνεποίει βαθὴν σεβασμὸν, διότι ἤμην ἐγὼ τότε πλέον ἢ νῦν ἀδύνατος καὶ ἀσθενικὸς καὶ διὰ τοῦτο ἄκρος θαυμαστῆς ἐκείνων, οἵτινες κατεῖχον τὰς φυσικὰς τοῦ σώματος δυνάμεις, ὧν ἐστερούμεν.

Αἱ δὲ διαιτίαι τοῦ Μερτριε ἐπέτεινον ὄχι ὀλιγώτερον τὸν πρὸς αὐτὸν θαυμασμὸν μου.

Τὸ θέρος μάλιστα, τὴν δευτέραν τὸ πρῶτ, — ὅτε συνηντώμεθα πάλιν μετὰ τὴν διακοπὴν τῆς Κυριακῆς, — ἀτελειῶτοι ἦσαν αἱ διηγήσεις περὶ τῶν κατορθωμάτων τῶν διασκεδάσεων καὶ τῶν λαμπρῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἐπιτελεσει τὴν προτεραιάν. Ἀφ' οὗ ἤθελεν ἐκβάλλει τὸν πελώριον πῖλόν του καὶ ἤθελεν ἐκδυθῆ τὸ φόρεμά του καὶ τὸ γιλέκιόν του καὶ σπογγίσει διὰ τῆς χειρίδος τοῦ ὑποκαμίσιου του τὸ ἰδρωμένον του μέτωπον ἵνα πιστοποιήσῃ τὴν αἱματώδη καὶ πληθωρικὴν του κοᾶσιν — ἔχωνε βαθέως τὰς χεῖράς του εἰς τὰ θυλάκια τοῦ πανταλονίου του καὶ ὄρθιος ἰστάμενος πλησίον μου, ἐν ἀλαζονικῇ στάσει ἀνδρὸς ρωμαλέου καὶ εὐσταθοῦς, ἤρχιζε νὰ μονολογῇ ὡς ἔξῃς :

— Τί Κυριακὴ ἦτο ἡ χθεςινή. φίλτατέ μου! Δὲν ὑπάρχει ἀληθῶς κόπος, ὁ ὁποῖος νὰ δύναται νὰ μὲ καταβάλῃ. Συλλογίστου ὅτι χθὲς λευκοδρομία εἰς Ζοκμὴλ . . . Εἰς τὰς ἔξ τὸ πρῶτ, γενικὴ συνάθροισις εἰς τὸ Βερσὺ καὶ μίξ ζέστη! . . . ἔκαϊεν ὁ ἥλιος φοβερά! Πίνομεν ἐν κρασάκι, ἐτοιμαζόμεθα, ἀρπάζομεν τὰ κωπία καὶ ἐν . . . δύο . . . ἐν . . . δύο . . . ἕως εἰς τὸ Ζοκμὴλ . . . Ἐκεῖ, μόλις ἐφθάσαμεν, μίξ πείνα τοῦ διαβόλου! Ἀρπάξω μὲ τὴν μίαν χεῖρα τὴν λέμβον καὶ λέγω πρὸς τὸν λευκοδρόμον : — « Δός μου τὸ χοιρομέρι . . . » Εἰς τὰς τρεῖς κινήσεις τὸ ξεκαθαρίζω! . . . « Δός μου τὸ βράκι ». Εἰς δύο βουρτσιστὰς ἀποξηραίνω τὴν φιάλην . . .

Καὶ ἡ περιγραφή ἐξηκολούθει οὕτω καταπληκτικῇ, δημοτικῇ.

— Ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς λευκοδρομίας. Ἦτο μεσημβρία καὶ αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἐτρέπων τὰς κεφαλάς μας κατακόρυφοι. Αἱ λέμβοι ἦσαν ἐν γραμμῇ πρὸ τῆς σπινθηρίζουσας παραλίας, ἀπέναντι τῆς ποικιλοχρόου σκηνῆς. Ἐκεῖ πλησίον ἴστατο ὁ δήμαρχος φορῶν τὴν τρίχρουν ταινίαν του, ἡ χωροφυλακὴ ἀπασράπτουσα ἐν πλήρει στολῇ καὶ πλήθος πολὺ κυριῶν μὲ λαμπράς θερινὰς ἐνδυμασίας, κόκκινα σικιάδια, ψιθῆνοι πῖλοι. Πούμ! δίδεται τὸ σύνθημα. Ἡ λέμβος μας ἐπέτα ὡς πτηνὸν, φθάνει πρῶτη κερδαίνει τὸ βραβεῖον, ὠραῖον καλλιτέχνημα. Ἦμην ἀκούρατος! Ἐπρόκειτο νὰ γευματίσωμεν εἰς Κρετέιλ. Ἀλλ' ἤρρισε νὰ νυκτώνη τί δροσιά! Ἰπὸ τὴν σκοτεινὴν ἀναδεδραῖα ὡς ἀστέρης ἐφαίνοντο τὰ λαμπυρίζοντα σιγάρα, αἱ δὲ νυκτεριναὶ χρυσαλλίδες ἤρχοντο καὶ ἐκαίοντο εἰς τὴν φλόγα τῆς οὐλεττίας μὲ τὸ κερασόποτον! Μόλις τὸ γεῦμα ἐτελείωσε ἠκούσθησαν οἱ φλόγγοι μουσικῆς προερχομένης ἐκ τοῦ δημοσίου χοροῦ τοῦ Βιλλίς. Ἐμπρὸς διὰ τὴν καθρίλιαν! Ἄλλ' ἤδη τὸ πλήρωμα μιᾶς ἀντιπάλου λέμβου εἶχεν ἤδη προκαταλάβει τὰς ὠραιοτέρας πλυντρίας. Πόλεμος! Ἐκεῖ τότε νὰ ἐβλεπες! δόντια σπασμένα, μάτια κτυπημένα, πεσῆματα, κεφαλαὶ καὶ στήθη εἰς κακὴν κατάστασιν, ὀλόκληρον τέλος πάντων ποίημα φυσικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, θορυβῶδους χαρᾶς, πληθῶρας υγείας. Ἐπειτα ἡ ἐπάνοδος! Μεσονύκτιον, χῦμα ὁ κόσμος εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν, σπρόξιμον τῶν γυναικῶν, φωναὶ τῶν διαχωρισθέντων φίλων, οἵτινες ἐφώναζον ἀπὸ τὴν μίαν ἄμαξαν εἰς τὴν ἄλλην, οἱ μουσικοὶ νὰ παικνίζον, ταρραχῆ, κραυγαί, θόρυθος, ἀταξία, καὶ πάλιν κακό!

Ἄλλὰ καὶ αἱ ἐσπέραι τῶν ἄλλων ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδος, δὲν ἦσαν διὰ τὸν φίλον μου ὀλιγώτερον ἀξιοσημείωτοι τῶν Κυριακῶν. Παλαιίσματα μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος παλαιστῶν καὶ ἤτται αὐτῶν αἰσχυραὶ, κυνήγια τρομερῶν ποντικῶν εἰς τὰς ὑπονόμους, αἱματηραὶ συναντήσεις εἰς ὑπόπτους συνοικίας, ἦσαν τὰ ἐλάχιστα κατορθώματα, τὰ ὁποῖα ὁ συνάδελφός μου

διηγείτο. Δὲν τολμῶ δὲ νὰ ἀναφέρω καὶ ἄλλας τοῦ γενναίας πράξεις, χαρακτηῆρος μᾶλλον ἰδιωτικῆς, πρὸ τῶν ὁποίων πεφοβισμένους θὰ ἐστρέφετο εἰς τὰ ὀπίσω ὁ κάλαμος.

Ὅσον δὲ ἀλγεινή καὶ ἄν εἶναι ἡ κακοῦ τινος αἰσθημάτων ἐκμυστήρευσις, ὀφείλω νὰ δηλολογήσω ὅτι ὁ πρὸς τὸν Μετροῦς θαυμασμός μου δὲν ἦτο ἀμέτοχος λύπης τινὸς καὶ πικρίας ἴσως δὲ καὶ ζηλοτυπίας. Ἀπιστίαν ὅμως πρὸς τὰ λεγόμενά του οὐδέποτε ἠσθάνθην, ὅσον καὶ ἂν ἐφαίνοντο θαυμαστά. Ὁ Ἀχιλλεύς Μετροῦς εἶχε σιγὰ σιγὰ τοποθετηθῆ ἐν τῷ πνεύματι μου μεταξὺ τῶν ἡρώων καὶ τῶν ἡμιθέων, μεταξὺ τοῦ Ῥολάνδου καὶ τοῦ Πειρίθου.

B.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἤμην ἤδη τρομερὸς γυριστὴς τῶν περιχώρων καὶ ἀπησχόλου τὴν ἀργίαν τῶν θερινῶν ἐσπερῶν δι' ἐρημικῶν περιπάτων εἰς τὰς ἀπομακρυσμένας τῆς πόλεως συνοικίας, αἵτινες εἰς τοὺς παρισίνους τῶν βουλευθαρῶν εἶναι τόσον ἄγνωστοι ὅσον καὶ ἡ χώρα τῶν Καρσίων καὶ τῶν ὁποίων ἔμελλον βραδύτερον νὰ δοκιμάσω νὰ περιγράψω διὰ στίχων τὴν τερπνὴν μελαγχολίαν.

Ἐσπέραν τινὰ τοῦ Ἰουλίου θερινῆν καὶ κωνιορτώδη καθ' ἣν ὥραν τὰ πρῶτα βράμψη τοῦ φωταερίου ἐκρήγνυνται εἰς τὰ σκότῃ τοῦ δειλινοῦ, ἐπανηρχοῦν βραδυπορῶν ἀπὸ τοῦ βάλους τοῦ Βωγιράρ, διὰ μιᾶς τῶν μακρῶν καὶ μελαγχολικῶν ἐκείνων ὁδῶν τοῦ προαστείου, τὰς ὁποίας κρασπεδώνουσι ἐνθεν καὶ ἐνθεν οἰκίαι ἀνίστου ὕψους, ὧν οἱ θυρωροὶ καὶ αἱ θυρωροὶ, ἄνευ ἐνδύματος ἢ μὲ καμιζόλαν, κάθηνται πρὸ τῆς θύρας καὶ φαντάζονται ὅτι δροσίζονται. Οὐδένα διαβάτην συναντᾷς, εἰμὴ μόνον κατὰ διαστήματα τινὰ κτίστην ἀσθεστομένον ἢ κλητῆρα ἀστυνομικόν, ἢ παιδίον κομίζον εἰς τὸν πατρικὸν οἰκίσκον μέγαν ἄρτον, μεγαλύτερον τοῦ ἀναστήματός του ἢ σπεύδουσαν παιδίσκην μὲ τὸ σκούφωμα καὶ τὸν δερμάτινον σάκκον ὑπὸ τὸν βραχίονα. Ἐπειτα δὲ καθ' ἕκαστον τέταρτον τῆς ὥρας τὸ λεοφορεῖον, κενὸν κατὰ τὸ ἥμισυ, ἐπανερχόμενον εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ μὲ τὸν βαρὺν τριποδισμὸν τῶν κεκμηκότων ἵππων.

Βαδίζων ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου—διότι τότε τὰ ἐξ ἀσφάλτου πεζοδρόμια ἦσαν ἄγνωστος πολυτέλεια εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα—κατηρχόμην τὴν ὁδὸν, αἰσθανόμενος ὅλην τὴν γλυκείαν ἐκείνην εὐχαρίστησιν, ἣν αἰσθάνεται ὁ γυρίζων τοὺς δρόμους ἄνευ ἐργασίας. Πότε μὲν ἰστάμην πρὸ κενοῦ γηπέδου παρατηρῶν διὰ τῶν χαρακμάτων τῶν κακῶς συνηρμοσμένων σανίδων, αἵτινες τὸ περιέκλειον, νὰ εὐώνωνται ἐν τῷ πρασινοχρῶφ οὐρανῷ τὰ τὰ τελευταῖα κοκκινάδια τοῦ δύνοντος ἡλίου ὀπισθεν τοῦ μαύρου σκιαγραφήματος τῶν ὑψηλῶν κεννοδόχων τῶν βιομηχανικῶν κατασκευάτων, πότε δὲ ἔτριπτον τὸ περίεργον βλέμμα μου εἰς τὸ ἀνοι-

κτὸν παράθυρον τινὸς ἰσογαίου καὶ συνελάμβανον ἐκεῖ γραφικὴν τινὰ σκηνὴν οἰκιακὴν ἠεὶδουλλιακὴν· ἐδῶ μὲν εὐσαρκον σιδηρώτριαν πλησιάζουσαν τὸ ἀχνίζον σίδηρον πρὸς τὴν παρεῖάν της, ἐκεῖ δὲ ἐργάτας περὶ τράπεζαν καθημένους καὶ καπνίζοντας ἐν τῇ χαμηλῇ αἰθούσῃ οἴνοπωλείου, ἐν ᾧ πρὸ αὐτῶν πρόστυτος αἰοῖδς μὲ τὴν μακρὰν τοῦ ψαρόχρουον κόμην ἔκαμην νὰ ἀντηχῆ ἡ λέξις εἰλευθερία μόνος του διὰ παλαιᾶς κληῖρας συνοδουμένου.

Μία τῶν ἐσωτερικῶν τούτων εἰκόνων, ἣν αἴφνης εἶδον, εἶχε ζωηρότερον ἐκλύσει τὸν παρατηρητικόν μου ὀφθαλμὸν, ἔνεκα τῆς ἐν αὐτῇ ἀπλότητος καὶ τερπνῆς ἀφελείας.

Ἐφαίνετο τόσον εὐτυχῆς καὶ τόσον ἀτάραχος ἐν τῇ μικρᾷ πεπαλαιωμένῃ αἰθούσῃ της ἡ καλὴ γραῖα, ἣν εἶχον ἴδει, ἡ μαυροφορεμένη καὶ φέρουσα τὸ κάλυμμα τῆς χηρείας περὶ τὴν κεφαλὴν. Ἦτο βυθισμένη εἰς τὴν πρασινοχρῶον βελουδίην πολυθρόναν της καὶ ἡσυχῶς ἐκράτει ἐπὶ τῶν γονάτων ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας. Τὰ πάντα περὶ αὐτὴν ἦσαν πεπαλαιωμένα καὶ μέτρια καὶ θὰ διετηρήθησαν, ὡς ἐφαίνετο, μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης διὰ τῆς οἰκοκυρωσύνης καὶ τῆς καλῆς μεταχειρίσεως ἀπὸ τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἡ γηραιὰ κυρία εἶχε νυμφευθῆ τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον τὸν ἐνδεδυμένον ὡς ὁ Γκαῖτε μὲ ἀνοικτὸν κανελλόχρουον φόρεμα καὶ ἀνθόστικτον γαλέκιον, τοῦ ὁποίου ἡ ὠσειδῆς εἰκὼν ἐκρέματο εἰς τὴν τοίχον. Τὰ δύο κριὰ τὰ ἀνημμένα ἐπὶ τῆς ἐστίας ἐπέτρηπον νὰ διακρίνη τις αὐτῆς λεπτομερείας τῶν ἐπίπλων ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐστίας ὠρολογίου, ἐφ' οὗ τεχνηέντως παριστάνετο μία σκηνὴ ἀλιείας δι' ἐξωγραφισμένου μαυράρου μέχρι τοῦ ἀπηρχαιωμένου ἐν εἴδει ἐρμαρίου κλειδοκουμβάλου, ἐφ' οὗ νεκρά ποτε ἡ νῦν γραῖα δέσποινα μὲ εὐρείας χειρίδας καὶ ἑλληνοπρεπῶς διατεταγμένην τὴν κόμην θὰ ἐκυμβάλισε τίς οἶδε τίνα παλαιὰ μέλη, — τοῦ Ῥομανιέζῃ ἴσως.

Βεβαίως, μονογενῆς καὶ ἀγαπητῆ κόρη ἐξ υἱοῦ κῆς στοργῆς μείνασα ἄγαμος, εὐλαβῶς θὰ ἐπιγρύπνει ἐπὶ τοῦ γήρατος τῆς πεφιλημένης μητρός. Ἡ κόρη ἐκείνη — ἤμην βέβαιος — θὰ εἶχε μετὰ τὴς προσοχῆς καθίσει ἐκεῖ τὴν γραῖαν μητέρα της, θὰ τῇ εἶχεν ὑποβάλει τὸ προσκεφάλαιον ὑπὸ τοὺς πόδας καὶ θὰ εἶχε πλησιάζει πρὸς αὐτὴν τὸ ψηφόςτικτον μονόπουν τραπέζιον καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοποθετήσει τὸν δίσκον καὶ τὰ δύο κύπελλα. Ἦδη δὲ ἐπερίμενα νὰ ἴδω εἰσερχομένην τὴν γλυκείαν κόρην φέρουσαν τὸν ἐσπερινὸν καφὸν μὲ τὸ γάλα καὶ ἐφανταζόμην τὴν νέαν μαυροφοροῦσαν ὡς ἡ μήτηρ καὶ ὁμοιάζουσαν πρὸς ἐκείνην.

Βεβυθισμένος ὅλος ἐν τῇ παρατηρήσει τῆς συμπληθητικῆς ἐκείνης σκηνῆς καὶ τερπόμενος εἰς τὸ νὰ πλάττω διὰ τῆς φαντασίας μου τὸ ταπεινὸν ἐκεῖνο ποίημα, ἔμενα ἀκίνητος εἰς ὀλίγων βημάτων ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου, βέβαιος ὧν ὅτι οὐδεὶς ἤθελε μὲ παρατηρήσει ἐν τῇ

ἐρήμῳ ἐκείνῃ δὲ, ὅτε αἴφνης εἶδον ἀνοιγομένην μίαν θύραν εἰς τὸ βάθος τῆς ἀπηρχαιωμένης αἰθούσης καὶ αἴφνης ἐμφανιζόμενον—ὦ! πόσον μακρὴν ἀπὸ τῶν διαλογισμῶν μου ἦτο τότε ἐκεῖνος!—τὸν σύντροφόν μου Μερτριέ, τὸν τεράστιον ἥρωα τῶν λευβοδρομιῶν καὶ τῶν παλαισμάτων.

Περίεργος ἀμφιβολία κατέλαβε ταχέως τὴν ψυχὴν μου, ἤσθάνθη ὅτι ἐμελλον ν' ἀνακαλύψω τι μυστήριον.

Ἦτο ἀληθῶς ὁ Μερτριέ! Ἡ φοβερὰ τριχωτὴ χεὶρ του ἐκράτει μικρὰν ἀργυρᾶν καφετιέραν καὶ τὸν περηκολούθει κυνάριον, παρεμποδίζον τὸ βᾶδισμά του.—τὸ γενναῖον καὶ κλασικὸν κυνάριον τῶν τυρλῶν μουσικῶν, τὸ κυνάριον τὸ κουρευμένον εἰς σχῆμα λέοντος, μὲ τὰς ἐκ τριχῶν χειρίδας του εἰς τοὺς τέσσαρας πόδας καὶ μὲ τὸν μακρὸν λευκὸν του μύστακα, τὸν δμοιάζοντα πρὸς μύστακα στρατηγοῦ τοῦ θεάτρου.

— Μητέρα, εἶπεν ὁ γίγας μὲ φωνὴν θαυμασίως γλυκεῖαν, ὁ καφές σου. Ἀπόψε, πιστεύω, θὰ τὸν εὔρηξ καλόν. Τὸ νερὸν ἦτο θερμότατον καὶ τὸ ἔχυστα σταλαγματιὰν σταλαγματιὰν εἰς τὸν καφέν.

— Εὐχαριστῶ, ἀπεκρίθη ἡ γραῖα, σύρουσα ἐπιπόνησ τὴν πολυθρόναν της πρὸς τὸ τραπέζιον, εὐχαριστῶ, παιδί μου. Ὁ μακαρίτης ὁ πατήρ σου ἔλεγεν ὅτι κάνειε δὲν κάνειε καλλίτερον καφέν ἀπὸ ἐμέ... ἦτο τὸσον καλὸς ὁ καυμένος ὁ πατήρ σου... ἀλλὰ τώρα πιστεύω ὅτι σὺ, παιδί μου, μὲ ὑπερέβης... Τὴν στιγμὴν ἐκείνην καὶ ἐν ᾧ ὁ Μερτριέ ἔχυνεν εἰς τὸ κύπελλον τὸν καπνίζοντα καφέν μὲ νεάνιδος ἀδρότητα, τὸ κυνάριον ἐξεγειρόμενον βεβαίως ὑπὸ τῆς ἀνοικτῆς σακχαροθήκης. ἔθηκε τοὺς δύο του ἐμπροσθίους πόδας ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς κυρίας του.

— Κάτω, Μεθῶρ! ἐφώνησεν ἐκείνη, μετὰ θυμοῦ πλήρους εὐγενείας. Τί ἄτακτος εἶσαι!... Ἐσύρεις ὅτι ὁ κύριός σου κάτι θὰ σοῦ δώσῃ, μένε λοιπὸν ἤσυχος ἕως νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα. Ἀλήθεια, παιδί, τὸ ἔθγαλεις δι' ὄλου ἔξω τὸ καυμένον;

— Βεβαίωτατα, μητέρα μου, ἀπήντησεν ὁ φίλος μου μὲ παιδικὴν σχεδὸν φωνήν. Πρὸ ὀλίγου εἶχον ὑπάγει εἰς τὸ γαλακτοπωλεῖον νὰ πάρω τὸ γάλα σου δι' αὔριον καὶ ἐπῆρα καὶ τὸν Μεθῶρ μαζί μου.

— Δεν ἔχει λοιπὸν ἀνάγκην ἀπὸ τίποτε;

— Ἀπὸ τίποτε.

Ἦσυχάσασα ὡς πρὸς τὸ σπουδαῖον τοῦτο ζήτημα τῆς ὑγεινῆς τοῦ κυναρίου της, ἡ καλὴ γραῖα ἐγεύθη μετὰ ἡδονῆς τὸν καφέν της μεταξὺ τοῦ υἱοῦ της καὶ τοῦ Μεθῶρ, οἵτινες ἀμφότεροι τὴν παρετήρουν μετὰ τρυφερότητος ἀνεκφράστου.

Ἦτο περιττὸν νὰ ἴδω καὶ νὰ ἀκούσω πλείοτερα εἶχον ἤδη μαντεύσει τί εἶδους ἤσυχον, ἀγνόν, ἀλλὰ καὶ στενοχωρημένον οἰκογενειακὸν βίον διῆγεν ὁ Μερτριέ, ὁ προσποιοῦμενος τόσα καὶ τόσα παράδοξα καθ' ἑκάστην συμβάντα. Ἀλλ' ἦτο τόσον κωμικὸν τὸ θέαμα, τὸ ὅποιον ἀπροσδοκῆτως

μοὶ παρέσχεν ἡ τύχη καὶ συγχρόνως τόσον περιπαθῆς, ὥστε ἠθέλησα ἐπὶ τινὰς στιγμὰς νὰ μείνω ἀκόμη ἐκεῖ καὶ ἡ ἀδικαιρίσια μου αὕτη ἤρκεσε διὰ νὰ μάθω ὅλην τὴν ἀλήθειαν.

Καί, ὁ τύπος ἐκεῖνος τοῦ προστύχου ἀνθρώπου, ὅστις ἐφαίνεται ἀποσπασθεὶς ἀπὸ τινος μυθιστορήματος τοῦ Πῶλ δὲ Κόκ, ὁ ἀθλητῆς ἐκεῖνος ὁ πανταχοῦ πετῶν τὴν σκούριαν του διὰ καυγᾶν, ἐξετέλει ἀπλῶς καὶ θαυμασίως ἐν τῷ πτωχῷ οἰκίσκῳ τῶν περιχώρων, τὰ ὑψίστα καθήκοντα ἀδελφῆς τοῦ ἐλέους. Ὁ ἀκαταδάσματος λευβοδρόμος δὲν εἶχε διατρέξει ἄλλον μακρότερον δρόμον παρὰ τὸν ἀπὸ τοῦ πτωχικοῦ τοῦ οἴκου εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου συνῴδευε τὴν μητέρα του, εἰς τὴν λειτουργίαν ἢ τὸν ἐσπερινόν, κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν. Ὁ καυγῶμενος ὅτι ὑπερέβαλλε τοὺς πάντας εἰς τὸ σφικριστήριον, δὲν ἤξευρε παρὰ τὸ βεβίαι νὰ παίξῃ μὲ τὴν γραῖαν μητέρα του. Ὁ φοβερὸς δαμαστής τῶν ἀγριοσκύλων ἦτο ὑπηρετὴς κυναρίου. Ὁ τρόμος, τέλος πάντων, τῶν Παρισίων, οὐδὲν ἄλλο ἦτο εἰμὴ ἀντίτυπον παλαιᾶς Ἀντιγόνης.

Γ'.

Τὴν ἐπομένην πρωΐαν, ἅμα φθάσας εἰς τὸ γραφεῖον, ἠρώτησα τὸν συναδελφόν μου, πῶς εἶχε διέλθει τὸ ἐσπέρας τῆς προτεριάδας, χωρὶς δὲ δι' ὄλου νὰ διαστάσῃ ἤρχισε νὰ μοὶ αὐτοσχεδιάζῃ ὀλόκληρον ἱστορίαν περὶ διαβολῆτος τινὸς κακούργου, ὃν δῆθεν περὶ τὴν δευτέραν τῆς πρωΐας ὥραν εἶχε συναντήσει δὲν ἤξεύρω εἰς ποῖον ἀπόκεντρον μέρος καὶ τὸν ὅποιον εἶχε ρίψει κάτω ἀναίσθητον μὲ ἓνα μόνον γρόνθον, περᾶσας τὸν ἀντίχειρα διὰ τοῦ δακτυλίου τοῦ κλειδίου του.

Τὸν ἤκουον μειδιῶν σχεδὸν εἰρωνικῶς καὶ ἐσπετόμην ἂν ἔπρεπε φανερὰ νὰ τὸν διαψεύσω· ἀλλὰ συλλογισθεὶς ὅτι πάντοτε εἶναι σεβαστὴ ἡ κροτομένη ἀρετὴ, ἔστω καὶ ἂν εἶναι γελοῖον τὸ κάλυμμα, τὸν ἐκτύπησα φιλιῶς ἐπὶ τοῦ ὤμου καὶ τῷ εἶπον:

— Μερτριέ, εἶσαι ἀληθὴς ἥρως!

[François Coppée].

Σ * * *

ΕΘΝΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΣΚΟΠΟΒΟΛΗΣ

ἐν Λωζάννῃ τῆς Ἑλβετίας.

Ἡ διὰ καρβίνου ἐπὶ σκοπὸν βολὴ εἶνε κοινὴ ἀσκήσις ἐν Ἑλβετίᾳ, καθ' ἅπαντα δὲ τὰ διαμερίσματα αὐτῆς οὐδεὶς πολίτης ὑπάρχει, εἴτε ἀποτελῶν μέρος τῆς Ὀμοσπονδίας, εἴτε μὴ, ὁ ἀγνοῶν τὸν χειρισμὸν πυροβόλου τινὸς ὄπλου. Πρὸς τοῦτοις κατὰ τὰ ὀρεινὰ μέρη, δηλ. ἐν ὄλῃ σχεδὸν τῇ Ἑλβετίᾳ, οἱ πλείεστοι τῶν νέων εἰσι δεξιότατοι κυνηγοὶ, κυνηγοῦντες κυρίως ἐπὶ τῶν ὀρέων μὲ τὴν καρβίναν. Συντόμως δ' εἶπεῖν οἰσιδῆτοτε καὶ ἂν ὦιν οἱ λόγοι, ἡ πρὸς τὴν σκοποβολὴν κλίσις ἔγκειται εἰς αὐτὰ τὰ ἤθη τοῦ τόπου, ἡ δὲ κλίσις αὕτη τυγχάνει βεβαίως ἀξία πάσης ἐνθαρρύνσεως.

Ἡ περὶ τὸ σκοπεῦσιν ἀσκήσις παρέχει εἰς τοὺς